Justitieutskottets betänkande

1982/83:6

om åtgärder mot alkoholförtäring på allmän plats, m. m. (prop. 1982/83:9 jämte motioner)

Propositioner m. m.

I proposition 1982/83:9 har regeringen (kommundepartementet) efter hörande av lagrådet föreslagit riksdagen att anta genom propositionen framlagda förslag till

1. lag om ändring i allmänna ordningsstadgan (1956:617),
2. lag om ändring i lagen (1956:618) om allmänna sammankomster.

Rörande propositionens huvudsakliga innehåll hänvisar utskottet till vad som anförs i det följande under rubriken Utskottet på s. 5.

I samband med propositionen behandlar utskottet de med anledning av propositionen väckta motionerna 1982/83:21 av Hans Pettersson i Helsingborg (s) och 1982/83:32 av Lena Öhrsvik (s) och Bengt Kronblad (s). Motionsyrkandena redovisas på s. 5.

Konstitutionsutskottet har avgett yttrande i ärendet såvitt gäller förslaget till lag om ändring i lagen om allmänna sammankomster (KU 1982/83:2y). Yttrandet fogas till detta betänkande som *bilaga*.

De vid propositionen fogade lagförslagen har följande lydelse.

1 Förslag till
Lag om ändring i allmänna ordningsstadgan (1956:617)

Härigenom föreskrivs att 7, 28 och 30 §§ allmänna ordningsstadgan (1956:617) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
7 §	
De ytterligare föreskrifter i avseende å den allmänna ordningen, som för kommun eller del därav finnas erforderliga och ej angå förhållanden, om vilka annorledes är bestämt, meddelas *i lokal ordningsstadga.*	De ytterligare föreskrifter i avseende å den allmänna ordningen, som för kommun eller del därav finnas erforderliga och ej angå förhållanden, om vilka annorledes är bestämt, meddelas *av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, i lokal ordningsstadga av kommun eller länsstyrelse i den ordning som föreskrivs i 23 §.*

Vid meddelande av sådan föreskrift skall tillses att därigenom icke lägges onödigt tvång på allmänheten eller eljest göres obefogad inskränkning i den enskildes frihet.

28 §[1]	
Den som bryter mot 2–6 §§ eller mot en *bestämmelse i lokal ordningsstadga* eller i reglemente eller taxa, som avses i 25 §, eller underlåter att följa en föreskrift eller ett förbud eller påbud som har meddelats med stöd av 2 eller 8 § döms till böter, högst femhundra kronor.	Den som bryter mot 2–6 §§ eller mot en *föreskrift som har meddelats med stöd av 7 § första stycket* eller i reglemente eller taxa, som avses i 25 §, eller underlåter att följa en föreskrift eller ett förbud eller påbud som har meddelats med stöd av 2 eller 8 § döms till böter, högst femhundra kronor.

Om förseelsen har avsett en skyldighet av större vikt eller om avsevärd skada eller olägenhet har förorsakats genom förseelsen, döms till böter. Till böter döms också den som har framkallat fara för personskada genom att bryta mot 2 § eller föreskrift som har meddelats med stöd av 2 §.

Om ett barn, som inte har fyllt femton år, handlar i strid mot 6 § första eller andra stycket, skall den som har vårdnaden om barnet straffas enligt första eller andra stycket denna paragraf. Detta gäller inte, om vårdnadshavaren har gjort vad som ankommer på honom för att förhindra förseelsen.

30 §[2]	
Vapen som använts i strid med 6 § första eller andra stycket och för	Vapen som *har* använts i strid med 6 § första eller andra stycket och

[1] Senaste lydelse 1979:970.
[2] Senaste lydelse 1973:1178.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
vapnet avsedd *ammunition må, efter ty prövas skäligt,* förklaras förverkade *till kronan.*	*ammunition som är avsedd* för vapnet *får* förklaras förverkade, *efter vad som kan anses skäligt.*
Har anordnare av offentlig tillställning begått överträdelse som *i 29 § avses, må, efter ty prövas skäligt, förklaras förverkat till kronan* vad som uppburits i avgifter eller *eljest* i ersättning för bevistande av tillställningen. *Har* vederlaget utgått i annat än *penningar* och *finnes det ej* i behåll, *må* i stället värdet förklaras förverkat.	Om *en* anordnare av offentlig tillställning *har* begått *en* överträdelse som avses *i 29 §,* får vad som *har* uppburits i avgifter eller i *annan* ersättning för bevistande av tillställningen *förklaras förverkat efter vad som kan anses skäligt. Om* vederlaget *har* utgått i annat än *pengar* och om *vederlaget* inte finns i behåll, *får* i stället värdet förklaras förverkat.
	Spritdrycker, vin eller starköl, som påträffas hos den som förtär sådana drycker i strid med bestämmelse som har meddelats med stöd av 7 § första stycket skall, oavsett vem dryckerna tillhör, förklaras förverkade, om inte särskilda skäl talar mot det. Vad som har sagts nu gäller också i fråga om spritdrycker, vin och starköl som påträffas hos någon som vid tillfället var i sällskap med den som bröt mot bestämmelsen, om det är sannolikt att dryckerna var avsedda även för den senare.
Angående beslag av egendom, som kan *antagas* vara förverkad enligt *denna paragraf, gälla* bestämmelserna om beslag i rättegångsbalken med den avvikelsen att bestämmelsen att åtal skall väckas inom viss tid *ej* gäller i annat fall än då rätten utsatt sådan tid.	Angående beslag av egendom, som kan *antas* vara förverkad enligt *första eller andra stycket, gäller* bestämmelserna om beslag i rättegångsbalken med den avvikelsen att bestämmelsen att åtal skall väckas inom viss tid *inte* gäller i annat fall än då rätten utsatt sådan tid. *I fråga om drycker som kan antas vara förverkade enligt tredje stycket gäller lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m. i tillämpliga delar.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983.

2 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1956:618) om allmänna sammankomster

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen om allmänna sammankomster (1956:618) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

3 §[1]

Utan tillstånd av polismyndigheten må allmän sammankomst ej hållas å gata, torg, park eller annan plats, som enligt fastställd stadsplan eller byggnadsplan utgör allmän plats och som upplåtits för avsett ändamål, å sådan del av hamnområde som är tillgänglig för allmänheten eller å allmän väg eller annat område som är upplåtet till eller eljest nyttjas för allmän samfärdsel.

Tillstånd får vägras endast om det är nödvändigt med hänsyn till trafik eller allmän ordning.

En allmän sammankomst för framförande av konstnärligt verk får hållas utan tillstånd enligt första stycket, om den med hänsyn till det väntade deltagarantalet, den utvalda platsen och tiden för sammankomsten samt de anordningar som avses förekomma kan antas äga rum utan fara för trafik eller allmän ordning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1983.

[1] Senaste lydelse 1974:580.

Motionerna

I motion 1982/83:21 av Hans Pettersson i Helsingborg (s) hemställs

1. att riksdagen beslutar avslå proposition 1982/83:9,

2. att riksdagen beslutar att 7 § allmänna ordningsstadgan justeras så att den överensstämmer med regeringsformen.

I motion 1982/83:32 av Lena Öhrsvik (s) och Bengt Kronblad (s) föreslås att riksdagen avslår proposition 1982/83:9 vad avser åtgärder mot alkholförtäring på allmän plats.

Utskottet

Inledning

Regeringen tillkallade år 1977 en särskild utredare (Kn 1977:02), ordningsstadgeutredningen, med uppdrag främst att göra en allmän översyn av allmänna ordningsstadgan i syfte att anpassa stadgan till regeringsformens bestämmelser om normgivningsmakten. I utredningens direktiv ingick också att behandla den i förevarande ärende aktuella frågan om tillståndskravet för gatumusik.

Under 1980/81 års riksmöte behandlade justitieutskottet med anledning av motioner den här också aktuella frågan om att införa en generell möjlighet till beslag och förverkande av alkoholhaltiga drycker hos dem som förtär sådana på allmän plats. Med hänvisning till att frågan krävde överväganden från grundlagssynpunkt ansåg utskottet att någon riksdagens åtgärd inte borde vidtas i avvaktan på bl. a. resultatet av ordningsstadgeutredningens arbete (JuU 1980/81:6).

Ordningsstadgeutredningen avlämnade i december 1981 delbetänkandet (Ds Kn 1981:26) Alkoholförtäring på allmän plats m. m. I betänkandet behandlas dels frågan om beslag och förverkande av alkoholhaltiga drycker, dels frågan om lättnader i tillståndskravet för gatumusik. Betänkandet har remissbehandlats.

De i propositionen framlagda förslagen grundar sig på betänkandet och remissyttrandena däröver.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att i allmänna ordningsstadgan införs en bestämmelse som möjliggör beslag och förverkande av sprit, vin och starköl som förtärs i strid mot ett i lokal ordningsstadga meddelat förbud mot alkoholförtäring på allmän plats. Vidare föreslås att lagen om allmänna sammankomster ändras så att allmänna sammankomster för framförande av bl. a. gatumusik skall få hållas utan tillstånd om de under vissa angivna förutsättningar kan antas äga rum utan fara för trafik eller allmän ordning.

Lagförslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1983.

Beslag och förverkande av alkoholhaltiga drycker, m. m.

Bakgrund

Förtäring av alkohol på allmän plats är inte i sig straffbar enligt brottsbalken eller enligt annan lag. Sker förtäringen under sådana former att den är ägnad att väcka förargelse hos allmänheten, kan gärningen emellertid bestraffas som förargelseväckande beteende enligt 16 kap. 16 § brottsbalken. Ansvar för sådant brott torde i regel förutsätta att något förargelseväckande moment utöver själva alkoholförtäringen tillkommer.

I allmänna ordningsstadgan finns allmänna föreskrifter rörande bl. a. nyttjandet av allmän plats. I stadgan anges vad som förstås med allmän plats, nämligen gata, torg, park och vissa andra platser. Enligt 7 § allmänna ordningsstadgan får i lokal ordningsstadga meddelas de ytterligare föreskrifter i avseende på den allmänna ordningen som anses nödvändiga. Lokal ordningsstadga antas av kommunfullmäktige. Fullmäktiges beslut skall underställas länsstyrelsens prövning.

Förbud mot alkoholförtäring på allmän plats har med stöd av 7 § allmänna ordningsstadgan föreskrivits i lokala ordningsstadgor. Ett sådant förbud skall vara motiverat av hänsyn till den allmänna ordningen. Överträdelse av förbudet är straffbelagd enligt bestämmelser härom i allmänna ordningsstadgan. Straffet är böter, högst 500 kr.

Alkoholhaltiga drycker som påträffas hos den som förtär sådana drycker på allmän plats kan förklaras förverkade om dryckerna kan anses utgöra hjälpmedel vid brott enligt brottsbalken, exempelvis i samband med förargelseväckande beteende. Ett föremål som kan antas förverkat på grund av brott får enligt regler därom i rättegångsbalken också tas i beslag. Om den hos vilken alkoholen påträffas omhändertas enligt lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m. m. kan dryckerna tas ifrån den omhändertagne. Möjlighet till beslag och förverkande finns om dryckerna är föremål för brott enligt lagen (1977:293) om handel med drycker, t. ex. langning, eller enligt lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m. m. Enligt lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m. kan alkoholhaltiga drycker tas i beslag och förklaras förverkade vid trafiknykterhetsbrott och vid vissa brott av krigsman. Vid bl. a. trafiknykterhetsbrotten kan förverkande av dryckerna ske inte bara hos gärningsmannen; även drycker som påträffas hos någon som har medföljt vid tillfället kan under vissa förutsättningar tas i beslag och förklaras förverkade. Med stöd av sistnämnda lag kan beslag och förverkande ske också av alkoholhaltiga drycker som har medförts vid offentlig tillställning i strid mot gällande bestämmelser.

Enligt gällande rätt saknas möjlighet till förverkande och därmed också till beslag av drycker som påträffas hos någon enbart av det skälet att han

överträder ett i lokal ordningsstadga upptaget förbud mot alkoholförtäring på allmän plats.

En utgångspunkt för den reglering som nu föreslås i propositionen är att föreskrifter om föbud mot alkoholförtäring på allmän plats liksom f. n. skall kunna meddelas i lokala ordningsstadgor. Förslaget i propositionen innebär att det i allmänna ordningsstadgan införs en bestämmelse enligt vilken spritdrycker, vin eller starköl som påträffas hos den som förtär sådana drycker i strid mot ett förbud mot alkoholförtäring på allmän plats skall förklaras förverkade, om inte särskilda skäl talar emot det. Förverkandet skall kunna ske oavsett vem dryckerna tillhör. Enligt förslaget skall förverkande kunna ske också av drycker som påträffas hos någon som vid tillfället var i sällskap med den som överträtt en förbudsbestämmelse. Förutsättningen härför skall vara att det är sannolikt att dryckerna var avsedda även för den som överträtt förtäringsförbudet.

Införs den föreslagna förverkandebestämmelsen kommer de alkoholhaltiga drycker som kan bli föremål för förverkande också att kunna tas i beslag med tillämpning av de allmänna reglerna om beslag i rättegångsbalken.

Enligt 8 kap. 7 § första stycket regeringsformen kan regeringen efter bemyndigande i lag genom förordning meddela föreskrifter om bl. a. trafik eller ordningen på allmän plats. När riksdagen bemyndigar regeringen att meddela föreskrifter i ett visst ämne, kan den samtidigt medge att regeringen överlåter åt förvaltningsmyndighet eller kommun att meddela bestämmelser i ämnet.

En förverkandebestämmelse av det slag som föreslås i propositionen måste enligt 8 kap. 7 § andra stycket regeringsformen tas in i en lag som innehåller sådant bemyndigande att meddela föreskrifter som nyss sagts. Med hänsyn härtill föreslås att i 7 § allmänna ordningsstadgan tas in en bemyndiganderegel utformad enligt regeringsformens krav.

I motion 1982/83:21 begärs såvitt nu är i fråga att riksdagen avslår det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i allmänna ordningsstadgan. Vidare begärs i den motionen att bemyndiganderegeln i 7 § allmänna ordningsstadgan justeras så att den överensstämmer med regeringsformen. I motion 1982/83:32 hemställs att riksdagen avslår förslaget om förverkande av alkoholhaltiga drycker.

Överväganden

Utskottet vill inledningsvis erinra om att utskottet vid behandlingen under föregående riksmöte av en motion om förbud mot alkoholförtäring på allmän plats slagit fast att det främst är vårdinsatser och andra åtgärder av social natur som behövs för att bemästra alkoholmissbruket i samhället (JuU 1981/82:2). Utskottet vidhåller denna uppfattning. Vad nu sagts får dock inte undanskymma det förhållandet att också ingripanden av straffrättsligt och liknande slag många gånger kan fylla en viktig funktion även från

alkoholpolitisk synpunkt.

Många av de ordningsstörningar som förekommer i centrumområdena i våra större tätorter är en följd av alkoholförtäring. Ordningsstörningar i form av mer eller mindre handgripligt tiggeri, bråk och slagsmål är en inte ovanlig följd av alkoholförtäringen. För allmänheten kan det många gånger vara förenat med ett avsevärt obehag att vistas på sådana platser där dessa ordningsstörningar förekommer. Inte sällan sker alkoholförtäringen helt öppet och i strid mot gällande förbud. Polisen saknar ofta rättsliga möjligheter att ingripa på ett tillräckligt tidigt stadium för att hindra att obehag och olägenheter av det slag som nämnts uppkommer. Ingripande synes normalt kunna ske först när ordningen redan blivit påtagligt störd. Utskottet anser detta vara olyckligt inte bara från ordningssynpunkt utan också från nykterhetspolitiska utgångspunkter.

Enligt utskottets mening är det uppenbart att bötesstraffet i allmänna ordningsstadgan inte är ett tillräckligt effektivt sanktionsmedel när det gäller överträdelser av förbud mot alkoholförtäring på allmän plats. Utskottet kan därför ställa sig bakom departementschefens bedömning att det vid sidan av straffbestämmelsen bör införas en möjlighet till beslag och förverkande av drycker som förekommer i samband med överträdelser av förbud mot alkoholförtäring på allmän plats. En sådan möjlighet skulle också enligt utskottets mening avsevärt höja effekten av ett ingripande. Med detta betraktelsesätt kan utskottet inte ställa sig bakom motionsönskemålen i den här delen.

Beträffande innehållet i den föreslagna bestämmelsen (30 § allmänna ordningsstadgan) skall här pekas på följande. Enligt bestämmelsen skall förverkande ske av alkoholhaltiga drycker som påträffas hos den som överträder ett förtäringsförbud, om inte särskilda skäl talar emot det. Inom utskottet har i anslutning till vad som sägs i motionerna fråga uppkommit vilka särskilda skäl som bör föranleda att förverkande underlåts. Frågan härom berörs inte närmare av departementschefen. Inte heller i det betänkande som ligger till grund för förslaget i propositionen behandlas saken närmare.

Utskottet vill för sin del erinra om att regeln om förverkande kommer att vara tillämplig bara i de fall då det i lokal ordningsstadga är meddelat förbud mot alkoholförtäring på allmän plats. De lokala föreskrifterna får enligt allmänna ordningsstadgan inte innebära att onödigt tvång läggs på allmänheten eller att eljest obefogad inskränkning görs i den enskildes frihet. Förtäringsförbud får alltså förutsättas vara meddelade endast i fråga om sådana allmänna platser där det finns ett verkligt behov av att komma till rätta med ordningsstörningar som är direkt förknippade med alkoholförtäring. Och det är alltså i sådana situationer som en förverkandebestämmelse främst tjänar sitt syfte. Det är dock enligt utskottets mening inte uteslutet att det kan finnas lokala föreskrifter om förbud mot alkoholförtäring avseende allmänna platser där behovet av ett förbud framstår som mindre väl

motiverat från ordningssynpunkt. Att vid överträdelser av ett sådant förbud förklara de alkoholhaltiga dryckerna förverkade kan enligt utskottets mening säkerligen många gånger framstå som opåkallat. Det kan också vara så att en i och för sig otillåten alkoholförtäring på allmän plats inte alltid behöver befaras leda till ordningsstörningar eller ens uppfattas som stötande av en bredare allmänhet utan snarare kan framstå som skäligen harmlös och oförarglig. I sådana situationer kan ett beslagtagande och förverkande av de alkoholhaltiga dryckerna inte bara te sig som en från ordningssynpunkt onödig åtgärd utan också uppfattas som ett utslag av oginhet eller småaktighet. Vid tillämpningen av den föreslagna förverkandebestämmelsen måste man också ge akt på att de som ägnar sig åt alkoholförtäring på allmän plats ofta är utslagna och alkoholskadade personer som är i behov av vård och hjälp.

Av vad som har sagts framgår att tillämpningen av den föreslagna förverkandebestämmelsen ställer stora krav på omdömesgillhet. En rad olika omständigheter, av vilka några nyss beskrivits, kan tala mot att förverkande av alkoholhaltiga drycker sker. Sådana omständigheter måste enligt utskottets mening många gånger kunna anses utgöra sådana särskilda skäl som innebär att förverkande, och då också beslag, av dryckerna inte skall ske.

Med dessa uttalanden avstyrker utskottet bifall till motion 21 i här behandlad del och motion 32 och godtar den föreslagna förverkandebestämmelsen.

När det sedan gäller den lagtekniska lösningen av regleringen anser utskottet i likhet med departementschefen att man för att införa den föreslagna förverkandebestämmelsen också måste i allmänna ordningsstadgan ta in en bemyndiganderegel som är utformad enligt regeringsformens krav. De ändringar som i detta hänseende föreslås beträffande 7 § allmänna ordningsstadgan har utskottet inte något att erinra emot. Den bakom önskemålet i motion 21 liggande tanken att paragrafen behöver ytterligare anpassas till regeringsformens bestämmelser får övervägas inom ramen för ordningsstadgeutredningens fortsatta arbete på området. Någon riksdagens åtgärd med anledning av motion 21 i denna del erfordras inte.

Det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i allmänna ordningsstadgan föranleder i övrigt inget utskottets uttalande. Utskottet tillstyrker bifall till förslaget.

Lättnader i tillståndskravet för gatumusik

Bakgrund

Allmänna ordningsstadgan innehåller förutom ordningsföreskrifter för bl. a. allmänna platser också föreskrifter om offentliga tillställningar, t. ex. marknadsnöjen och idrottsevenemang. Allmänna sammankomster regleras i

lagen (1956:618) om allmänna sammankomster (LAS). Utförande av sång och musik på allmän plats har i regel ansetts kräva tillstånd antingen som allmän sammankomst eller som offentlig tillställning eller enligt föreskrifter i lokala ordningsstadgor utfärdade med tillämpning av 7 § allmänna ordningsstadgan.

LAS är tillämplig på allmänna sammankomster som hålls för överläggning, opinionsyttring, religionsutövning m. m. Lagen är också tillämplig på allmän teaterföreställning, konsert, biografföreställning eller annan allmän sammankomst för framförande av konstnärligt verk. Avgörande för om ett uppträdande skall anses utgöra ett framförande av konstnärligt verk är om verket till sin typ kan hänföras till någon konstnärlig uttrycksform, t. ex. film eller musik. I allmänhet torde gatumusik vara att hänföra till framförande av konstnärligt verk.

Såsom allmän skall anses bl. a. en sammankomst som anordnas för allmänheten eller till vilken allmänheten äger tillträde. Även om antalet deltagare i sammanhanget inte har någon självständig betydelse för frågan om en sammankomst föreligger eller ej torde det dock stå klart att en sammankomst uppstår först om ett visst antal människor faktiskt har samlats.

Enligt LAS fordras polisens tillstånd för att hålla en allmän sammankomst på allmän plats. Möjligheterna att inställa eller upplösa en allmän sammankomst är, med hänsyn till skyddet för mötesfriheten, begränsade. I princip fordras att sammankomsten föranleder svårare oordning eller avsevärd fara för de närvarande. Enbart det förhållandet att tillstånd inte har sökts ger inte polisen rätt att inställa eller upplösa sammankomsten. Anordnaren av sammankomsten kan i sådant fall dömas till böter.

Under begreppet gatumusik ryms en rad olika företeelser, alltifrån en ensam musikant, som kanske inte ens samlar någon publik, till mer eller mindre vidlyftiga musikarrangemang med t. ex. högtalaranläggningar och anordningar för publiken.

Gatumusikframträdande som inte samlar några åhörare eller endast ett fåtal torde falla utanför regleringen i LAS även om avsikten har varit att samla en större publik. För sådana fall kan i stället gälla krav på tillstånd enligt lokal ordningsstadga. Flertalet lokala ordningsstadgor i landet innehåller sådana föreskrifter. Den som utför gatumusik utan föreskrivet tillstånd kan straffas med böter, högst 500 kr.

I sammanhanget kan också nämnas att flertalet lokala ordningsstadgor innehåller en föreskrift om tillståndskrav för penninginsamling i "bössor eller dylikt".

Förslaget i propositionen innebär att det i vissa fall inte längre skall krävas tillstånd för att hålla en allmän sammankomst för framförande av konstnärligt verk. Förutsättningen härför är att sammankomsten med hänsyn till det väntade deltagarantalet, den utvalda platsen och tiden samt de anordningar

som avses förekomma kan antas äga rum utan fara för trafik eller allmän ordning.

I motion 1982/83:21 begärs, såvitt nu är i fråga, att riksdagen avslår förslaget.

Konstitutionsutskottet tillstyrker i sitt yttrande till justitieutskottet det föreslagna lagförslaget om lättnader i tillståndskravet för gatumusik.

Överväganden

Enligt utskottets mening torde gatumusik av en bredare allmänhet i många fall upplevas som ett trevligt och lättsamt eller i alla händelser oförargligt inslag i gatubilden. Kravet på tillstånd torde av många uppfattas som onödigt betungande och kan inte sällan utgöra ett hinder mot spontana framträdanden. Utskottet anser därför att det finns skäl att åstadkomma lättnader i det krav på tillstånd för framförande av gatumusik och andra konstnärliga verk som enligt gällande ordning är uppställt i LAS.

Å andra sidan är det knappast välbetänkt att undanta alla slag av de aktuella framträdandena från tillståndskravet. Onekligen kan gatumusik och liknande ibland vara störande och besvärande. I synnerhet människor som bor eller arbetar invid de allmänna platser som flitigt utnyttjas av gatumusikanter kan känna sig störda av musiken och eventuella bifallsyttringar från åhörarna. Störningar till följd av gatumusik kan också inträffa genom att trottoarer, butiksingångar och skyltfönster blockeras. Dessa omständigheter anser utskottet att man också måste beakta när lättnader i tillståndskravet övervägs.

Enligt utskottets mening innebär förslaget i propositionen en lämplig avvägning mellan de motstående intressen som i enlighet med det nyss sagda föreligger. Utskottet har därför i och för sig inte något att erinra mot den föreslagna ordningen.

Genomförs den föreslagna lagstiftningen kommer det att gälla skilda regler för olika slag av gatumusikframträdanden. Så är också fallet redan f. n.; ett framträdande kräver antingen tillstånd enligt LAS eller i förekommande fall enligt bestämmelse i ämnet i lokal ordningsstadga. Denna ordning leder naturligtvis till gränsdragningsproblem i den praktiska tillämpningen. Om förslaget i propositionen genomförs kommer enligt utskottets mening läget inte att förenklas. I motion 21 yrkas avslag på propositionen i denna del med hänvisning till de gränsdragningsproblem och därav föranledda tillämpningssvårigheter som myndigheter och musikanter kommer att ställas inför.

I anslutning till motionen skall påpekas att följande tre olika situationer kan tänkas uppstå om förslaget i propositionen antas. Den ena gäller sådana framträdanden som till följd av t. ex. ett stort antal deltagare innebär risker för trafiken eller den allmänna ordningen. För framträdanden av detta slag måste tillstånd inhämtas. Den andra situationen gäller sådana mera

anspråkslösa sammankomster som normalt inte vållar några problem vare sig för trafik eller allmän ordning: det är dessa som blir tillståndsfria enligt förslaget i propositionen. Den tredje situationen utgörs av sådana framträdanden som samlar bara ett fåtal åhörare eller kanske inga alls och som därför inte kan anses som en sammankomst. För dessa fall är liksom f. n. bestämmelserna i LAS inte tillämpliga utan i stället kan gälla krav på tillstånd enligt lokal ordningsstadga.

Utskottet har, med hänvisning till de konsekvenser som förslaget kommer att få, förståelse för de farhågor rörande gränsdragningsproblem som yppas i motionen. Problemen på området får dock enligt utskottets mening inte överdrivas. Genom den utformning som lagförslaget har bör det i allmänhet inte bereda några nämnvärda svårigheter vare sig för polisen eller för en anordnare av framträdanden att avgöra huruvida en sammankomst är tillståndspliktig eller ej enligt LAS. Till ledning för bestämmelsens tillämpning lämnas i propositionen f. ö. en ganska ingående beskrivning av i vilka fall undantag från tillståndskravet skall gälla. Även om det sannolikt inte går att helt komma ifrån gränsdragningsproblem vid tillämpning av den föreslagna regleringen, anser utskottet att man för den skull inte bör avstå från att nu införa de lättnader i tillståndskravet som föreslås. Utskottet kan alltså inte ställa sig bakom önskemålet i motionen.

Motionsyrkandet aktualiserar emellertid frågan om det – när lättnader införs i tillståndskravet för sådan gatumusik som regleras i LAS – bör finnas möjlighet att i lokala ordningsstadgor kunna meddela föreskrifter om tillståndstvång för sådana gatumusikframträdanden som inte faller under LAS:s tillämpningsområde, dvs. sådana anspråkslösa framträdanden som inte är att anse som sammankomster. Härom skall först sägas att det rent allmänt givetvis skulle underlätta bedömningen av frågan huruvida ett gatumusikframträdande är tillståndspliktigt eller ej om regler i ämnet inte förekom i lokala ordningsstadgor. Det kan enligt utskottets mening f. ö. synas egendomligt att föreskrifter i en lokal ordningsstadga skall innebära att i viss mån strängare regler blir tillämpliga på mera anspråkslösa framträdanden än på sådana som utgör allmän sammankomst. Härtill kommer såsom departementschefen anför att den gatumusik som är av så blygsam omfattning att den faller utanför regleringen i LAS normalt knappast kan vålla några ordningsproblem. Det kan dock enligt utskottets mening inte uteslutas att det i speciella situationer kan uppstå ordningsstörningar till följd av gatumusikframträdanden av blygsam omfattning. Att man för den skull såsom departementschefen anför har behov av att kunna ingripa med stöd av lokala föreskrifter i ämnet kan enligt utskottets mening emellertid ifrågasättas. Ty lagstiftningen erbjuder en generell möjlighet för polisen att ingripa mot sådan gatumusik av mindre omfattning som av ordningsskäl inte bör accepteras. Främst lagen (1973:558) om tillfälligt omhändertagande ger sådan möjlighet. Enligt 3 § denna lag skall sålunda den som genom sitt uppträdande stör allmän ordning eller utgör en omedelbar fara för denna

omhändertas av polisen om det är nödvändigt för att upprätthålla ordningen. Sådant omhändertagande skall även ske när det fordras för att avvärja straffbelagd handling. De brott som här i första hand kan tänkas bli aktuella är ofredande och förargelseväckande beteende. Det skall understrykas att själva innehållet i vad som spelas eller sjungs inte får föranleda ingripande; däremot kan sättet för framförandet vara brottsligt enligt de nämnda straffbestämmelserna. Det skall här vidare påpekas att polisen vid ingripande med stöd av lagen om tillfälligt omhändertagande – liksom i andra liknande situationer – givetvis måste försöka nå det avsedda resultatet genom tillsägelser eller andra lindrigare medel.

Vad nu anförts leder utskottet till uppfattningen att det onekligen finns starka skäl som talar för att man kan avvara lokala föreskrifter om tillståndskrav för gatumusik. Justitieutskottet anser därför i linje med vad konstitutionsutskottet anför i sitt yttrande att föreskrifter i ämnet bör utmönstras ur de lokala ordningsstadgorna. Det bör ankomma på regeringen att närmare överväga denna sak i samband med att regeringen begagnar det genom propositionen föreslagna bemyndigandet i 7 § allmänna ordningsstadgan. Vad nu har sagts innebär givetvis också att bemyndigandet för regeringen inte bör utnyttjas för att ge kommunerna eller länsstyrelserna rätt att framdeles meddela lokala föreskrifter i ämnet.

Utskottet vill avslutningsvis tillägga att det är angeläget att de möjligheter till ingripande som enligt vad tidigare sagts föreligger verkligen utnyttjas när det är påkallat för att komma till rätta med sådana ordningsstörande beteenden som t. ex. störande gatumusik nattetid (se JO:s ämbetsberättelse 1981/82 s. 91).

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet bifall till det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen om allmänna sammankomster. Vad utskottet med anledning av motion 21 anfört om lokala föreskrifter om tillståndskrav för gatumusik bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:21 i denna del (yrkande 1 delvis och yrkande 2) och motion 1982/83:32 antar det genom proposition 1982/83:9 framlagda förslaget till lag om ändring i allmänna ordningsstadgan (1956:617),
2. att riksdagen med avslag på motion 1982/83:21 i denna del (yrkande 1 delvis) antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1956:618) om allmänna sammankomster.

3. att riksdagen med anledning av motion 1982/83:21 i denna del (yrkande 1 delvis) som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om lokala föreskrifter om tillståndskrav för gatumusik.

Stockholm den 25 november 1982

På justitieutskottets vägnar
LISA MATTSON

Närvarande: Lisa Mattson (s), Eric Jönsson (s), Karin Söder (c), Björn Körlof (m), Hans Pettersson i Helsingborg (s), Arne Svensson (m), Gunilla André (c), Karl-Gustaf Mathsson (s), Ulla-Britt Åbark (s), Sven Munke (m), Hans Petersson i Röstånga (fp), Lars-Erik Lövdén (s), Hans Göran Franck (s), Inger Wickzén (m) och Birthe Sörestedt (s).

Bilaga

Konstitutionsutskottets yttrande

1982/83:2 y

över förslag till lag om ändring i lagen (1956:618) om allmänna sammankomster (prop. 1982/83:9)

Till justitieutskottet

Justitieutskottet har berett konstitutionsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1982/83:9 i vad avser förslaget till ändring i lagen (1956:618) om allmänna sammankomster. I ärendet har väckts motion 1982/83:21 av Hans Pettersson i Helsingborg (s) med yrkande om avslag på propositionen i dess helhet. I motionen pekas på den bristande samstämmighet som med förslagets genomförande kan komma att råda mellan lagen om allmänna sammankomster och regler i lokala ordningsstadgor.

Konstitutionsutskottet gör följande bedömning.

Från de synpuntker utskottet har att företräda finns det inget att erinra mot de ökade möjligheter lagförslaget ger att utan tillstånd av polismyndighet anordna en allmän sammankomst för framförande av konstnärligt verk.

Som framgår av motionen förekommer det i lokala ordningsstadgor regler som kräver tillstånd för konstnärliga framträdanden, om dessa inte är att betrakta som sammankomster. Även om detta inte kan anses stå i direkt strid mot regeringsformens regler om mötesfrihet anser utskottet liksom föredragande statsrådet att det finns skäl att ifrågasätta behovet av sådana föreskrifter när nu lättnader föreslås införda i tillståndskravet enligt lagen om allmänna sammankomster. Redan den föreslagna bestämmelsen i lagen om allmänna sammankomstern kommer sannolikt att vid tillämpningen ge upphov till gränsdragningsproblem. Tillämpningssvårigheterna ökar självfallet om man i tillståndsfrågan jämsides med lagen om allmänna sammankomster också måste beakta föreskrifter i lokala ordningsstadgor. Det vore därför att föredra om föreskrifter av denna innebörd upphävdes. Det bör enligt utskottets mening ankomma på regeringen att närmare överväga denna fråga.

Med det anförda godtar konstitutionsutskottet för sin del propositionens förslag till lag om ändring i lagen (1956:618) om allmänna sammankomster.

Stockholm den 9 november 1982

På konstitutionsutskottets vägnar
OLLE SVENSSON

Närvarande: Olle Svensson (s), Anders Björck (m), Yngve Nyquist (s), Bertil Fiskesjö (c), Wivi-Anne Cederqvist (s), Kurt Ove Johansson (s), Kerstin Nilsson (s), Gunnar Biörck i Värmdö (m), Sven-Erik Nordin (c), Sture Thun (s), Elisabeth Fleetwood (m), Karin Ahrland (fp), Nils Berndtson (vpk), Ove Eriksson (m) och Gunnar Nilsson i Eslöv (s).

GOTAB 73033 Stockholm 1982